

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum diuinatio quæ sit per dæmones sit licita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

parvissime videatur accidere: siue quacumque alia causa alienatio a sensibus contingat, vel sine alienatione a sensibus operatur demon in homine, quemadmodum ex infinitate accidit phreneticis, videntur, & audiunt que non sunt. Facit autem demon hanc iā in sensibus, componendo humores spiritus, componendo dorum; diversimode, ut diffuse habeat auctore in quantum de malo, p. 95. que est de demonibus.

In eod. art. 3. q. 95. circa duo reliqua genera diuinacionis, vbi non expressè innotescunt demon, aduertere, quod quia hinc non habet, nisi dani non habent, ut illud enumeratis in littera esse illicitum, & superflitionis specimen, & diminutio loquuntur, indebat ut vituperationem diuinacionis, non potes hinc damnaire ista, nisi quarens diuinacionem tant' opera, ac hoc si aliqua honestum finit, quae possint alterfieri, quam diuinacione, confiteat, & linguit, & dilucet prius singulari modis fieri possit, inter quam diuinacionis opera abfolire, & tolerabili intentione facit. Et licet hoc difficile sit, conobor pro viribus illius efficer non excedere terminos mortales, in singulis artificiis cuncta tangendo.

In responsionibus argumentorum auctore, quod auctore potest diuinacionis non diffinit ex parte intellectus qua facili ex ea diuinis principiis formalibus adiunctorum, nec ad aliis vniuersitatis specie confitimus principia procedere, pura ex linea, ex vocibus, & fortibus, &c. Hoc enim adiunctum reducitur, nec refolumur in aliquam principia specifica, sed generalia, aut analogia, iuxta locum contenientiam. Et quoniam formalium principiorum diuersitas inferit formalē diuersitatem obiectorum, ideo auctore in response ad secundum, diuinatio formalē obiectorum cū dixisset, pbaut eā in response ad tertium ex diuersitate principiorum. Non ergo intelligas in impositione ad secundum, per diuersas materias rerum, in quibus cognitio queritur, diuersitatem rerum conquiritur, pura, & pura, vel vestis, &c. sed diuersitatem declaratam in corpore articuli, pura, in terra, in linea, in vocibus &c.

¶ Super Questionis nonage simae quinta. Articulum quartum.

¶ Mart. 4. euīdem 95. q. primō declarandi sum termini: deinde dicuntur de sunt rationes conclusionis. In primis scito primo, quod licet illa, tam in titulo huius articuli, quam in titulo quatuor sequenti articulorum, licet absoluē comprehensum illuc quous modo, scilicet venialiter, vel mortaliiter, & non valeat argumentum. Hoc est illicitum, ergo mortale, vbi ta-

A men queritur de licito, vel illico ex suo genere, & est sermo de genere contrario virtuti necessaria ad salutem, dubium nō est, quod peccatum mortale principaliter queritur: quoniam omne sic illicium, peccatum mortale est, nisi propriū imperfectionem actus sit veniale. Et quia sic est in proposito, quoniam

de divinatione, & vniuersaliter de speciebus superflitionis est quæstio, & superflatio vitium est genitum, contrarium religioni necessaria ad

salutem æternā: ideo

& cum inquiritur, &

cum in conclusione

principali responsu-

ua dicitur, quod est il-

licita: intelligitur de

illicito ex suo gene-

re, ac per hoc de mor-

ali peccato. Est ergo

littera sensus, quod i-

nvocatione dæmoni est

mortale peccatum ex

suo genere.

¶ Scito secundo, q.

ly pactum cum dæ-

monie initium, potest

dupliciter accipi. Vno

modo: pro conuen-

tione aliqua cum dæ-

monie facta, puta, Tu

facias, aut dicas hoc,

& ego hoc. Alio mo-

do, pro sociali actu

cum dæmonie. Et li-

cet hæc vocabula pa-

ctum, & foedus, fo-

nente conventionem,

ac per hoc cū totiens

applicantur hæc ver-

ba, videntur sic acci-

pienda: si quis tamen

diligenter confide et

intentionem, & verba

auctoris, hanc pri-

maria interpretatio-

nem non exigat, sed

in secunda permane-

bit, scilicet de actu so-

ciali. Et intentio qui-

dem auctoris manife-

sta est quoniam inten-

dit, quod inuocatio

dæmoni est illicita,

vt per totum, & spe-

cialiter in reponcio-

ne ad primum patet,

vbi distinguunt inqui-

sitionem inuocatiū

dæmoni contra in-

quisitionem per occi-

ciū suū dæmonis. Ver-

ba autem auctoris ad

hoc in littera clara

fuit in prima ratio-

ne, cum dicit, quod scilicet est pactum expresse cū dæmoni-

in iunctum per ipsam dæmonis inuocationem. Ex his namque sub-

iunctis verbis, scilicet per ipsam dæmonis inuocationem, expla-

natur in quo consideretur pactum, scilicet in ipsa inuocatione: ita

quod inuocatio expresse, est pactum expremum, & inuocatio tacita, est pactum tacitum. Constat autem quod inuocatio est a-

etius foedis, ergo.

¶ Amplius in sequenti articulo, ad tertium, auctoris verba

littera. Exquirere cognitionem faturorum a dæmonibus, non

solum est peccatum propter hoc, quod ipsi futura non cognoscunt, sed propter societatem cum eis intima, quia etiam in pro-

posito habet locum. Vbi clare manifestat, quod appellatione pa-

cti intelligi societatem: ita quod quando legere pactum, vel

foedus intimum, intelligi societatem intima expresse per inuoca-

tionem, tacite per opus, cui meritò dæmoni te immiscet. Et be-

ne haec nota, quod inuocatio, fuit cumcumque recursum

ad dæmonem, et falem societas intita, quia est intima societas

cum dæmoni, & vocari pactū intimum, fuit etiam societas intita:

Secunda Secundæ S. Thomæ. GG 4 quoniam

A men queritur de licito, vel illico ex suo genere, & est sermo de genere contrario virtuti necessaria ad salutem, dubium nō est, quod peccatum mortale principaliter queritur: quoniam omne sic illicium, peccatum mortale est, nisi propriū imperfectionem actus sit veniale. Et quia sic est in proposito, quoniam

de divinatione, & vniuersaliter de speciebus superflitionis est quæstio, & superflatio vitium est genitum, contrarium religioni necessaria ad

salutem æternā: ideo

& cum inquiritur, &

cum in conclusione

principali responsu-

ua dicitur, quod est il-

licita: intelligitur de

illicito ex suo gene-

re, ac per hoc de mor-

ali peccato. Est ergo

littera sensus, quod i-

nvocatione dæmoni est

mortale peccatum ex

suo genere.

¶ 2 Præt. Sanctorū aīā non fa-

uent illicite interrogantib; sed

Sauli interrogati de eventu fu-

turi bellū à inuicere habente spi-

ritu Pytonis apparuit Samuel,

& ei futurū eventū pdixit, vt legi-

gitur. Reg. 28. ergo diuinatio,

qua sit per interrogacionem à

dæmonibus, non est illicita.

¶ 3 Præt. Licitum esse vī, veri-

ta ab aliquo scienti inquirere

qua utile est scire: sed qnq; uti-

le est sciri aliqua occulta, q; per

dæmones scire possunt, sicut ap-

paret in iuicione futorum. ergo

diuinatio, qua sit per iuocatio-

nē dæmonum, non est illicita.

SED contra est, quod dicitur

Deut. 18. Non inueniatur in te

qui Ariolos scifictetur, neque

Pytones consulat.

RESPON. Dicendum, q; oīs diuinatio, q; fit p; iuocationes demonū, est illicita dupli cō rōne, quarū prima sumit ex parte principiū diuinationis, quod. I. est pactum expresse cū dæmonie initium per ipsam dæmonis inuocationē, & hoc est oīno illiciū. Vnde contra quosdam dī. II. 28. Dixisti, percutisti, fce- dus cum morte, & cū inferno

fuit in prima ratio- ne, cum dicit, quod scilicet est pactum expresse cū dæmoni- in iunctum per ipsam dæmonis inuocationem. Ex his namque sub- iunctis verbis, scilicet per ipsam dæmonis inuocationem, expla- natur in quo consideretur pactum, scilicet in ipsa inuocatione: ita quod inuocatio expresse, est pactum expremum, & inuocatio tacita, est pactum tacitum. Constat autem quod inuocatio est a- etius foedis, ergo.

¶ Amplius in sequenti articulo, ad tertium, auctoris verba

littera. Exquirere cognitionem faturorum a dæmonibus, non

solum est peccatum propter hoc, quod ipsi futura non cognoscunt, sed propter societatem cum eis intima, quia etiam in pro-

posito habet locum. Vbi clare manifestat, quod appellatione pa-

cti intelligi societatem: ita quod quando legere pactum, vel

foedus intimum, intelligi societatem intima expresse per inuoca-

tionem, tacite per opus, cui meritò dæmoni te immiscet. Et be-

ne haec nota, quod inuocatio, fuit cumcumque recursum

ad dæmonem, et falem societas intita, quia est intima societas

cum dæmoni, & vocari pactū intimum, fuit etiam societas intita:

Secunda Secundæ S. Thomæ. GG 4 quoniam

quoniam societas claudit se pactum, sed etiam conuentio-
nem & si non verbo, sicut ipso iuris societatis, de ipsa socie-
tate, ut sic etiam prima interputatione locutus sit sane intellectus.
Vnde ad rationis primae distinctionem descendere amplius non
oportet: quoniam ex eo, quod societas intitam cum dæmoni-
e ex hoc ipso, quid
invoacatur dæmonem,
manifeste mortale pessimum
carum esse monstratum
est, ratio prima clare
concludit.

fecim us pactum: & adhuc gra-
uius est, si sacrificium, vel reue-
rentia dæmoni invocato exhibe-
teretur. Secunda vero ratio su-
bitur ex parte futuri eventus,

G Secunda ratio quæ ex parte eveniens te tenet, non carerit ambiguitate, quoniam videatur minus efficax; quoniamque estus, licet addat ad gravitatem peccati, non tamen constituit peccatum. Et propterea ex evenienti non potest probari invocatio esse illicitam: præfertur, quia eveniens ille, scilicet deceptio- nis, non est intentus ab inuocante, sed præ ius, & in potestate sua remanet, quod si preferueret a tali evenienti in his, quæ sunt necessaria ad salutem.

Ad hoc dicitur, quod licet etenim, ut est in executione, non
constat actu malum: aut bonum, sed peiorum, vel meliorum,
vt tamen et in sua causa, confundere potest actum malum quia
sic redundat in obiectum, in finem, ut pars de boue cornuta
non includatur a domino post cognitionem eius. Certe est
enim quod ex hoc ipso, quod bos cum noctibus hominibus, ipsa
non inclusio eius, male est sine etenim lesionis sequatur, sive
non. Vnde in proposito, quia intuicione demonis est ex natura
sua nociva humanae similitudini sequitur: Iste si in hominem innoce-
re, sive non, actus ipsi est illicitus. Manifestatur autem actum
istum, quo invocatur demon ad diuinandum; esse ex natura
sua noctuum homini ex parte tam demonis, quam hominis.
Nam deponit intendit, viportio hostis, perditionem nostram per
omnia opera sua; homo quoque ex hoc ipso, quod cognitio-
nem mendicat a demoni, se offert ad initium falem credendi
illi, & cauendi, vel operandi secundum verba illius, vel falem
secundum proprium iudicium, collatis andris a demoni cum
occurrentibus. Hoc autem cum per se ex natura talis intuicione
consequatur, & importunus assuetudine actionem hominis ad cre-
dendum a moni atuicissimo, & per multa vera scientia deducere
hominem in perditionem; conseqvens est, ut accutum illatum
reddant. Et hoc est malum, quod in litera ponitur, sedice; &
assuetudo ad credendum demoni: nec est in potestate hominis
assuetu preferre se a fallacia. Si enim homines a damonum
conuerterentur alienos, oportet tam armatos esse: quoniam non
est nobis colluctatio adulterii carnem, & fangunem, sed aduersi-
tis principes, & potestis tenebrarum harum, vt Apof. dicit
Ephes. 6, quomodo inermes, immo subditici demoni ex hoc ipso,
quod ad eum configurantur, poterunt se preferre: Diuina nam-
que iustitia defenseri sunt in manu hostili, ad quam recur-
runt.

¶ Circa diuinationem, & vniuersaliter iuocationem dämonum, dubium adhuc unum occurrit, An positis fieri absque cultu dämonis. Et isti ratio dubii, quia ex eo, quod est species superstitionis, sequitur quod spectet ad cultum: ex eo vero, quod aliquis potest iuocare dämonem, ut focum, aut amicum absque omni oblatione, reverentia, & ceremonia: appareat, quod inquisitiones huimodum fieri possint absque superstitione, & cultu, quicquid sit de alio genere peccati. Et confirmatur, quia si diuinatione, & huimodum iuocatione, silent necessario cum cultu dämonis, sequeretur, quod essent manifeste actus infidelitatis protestationis; ac per hoc facientes hac, incurrierent poena apostolitatem, seu hereticorum. Hoc autem confitat esse falsa, vt patet de heret. cap. Acculatus, in hexo, vbi ne negotium fidei impeditur, dicitur quod inquisitores heretorum non se impediant de diuinationibus, & fortilegiis, nisi heresim fapiant manifeste. Et aliae sunt in iure poena hereticorum, & aliae fortilegorum, vt patet. Non ergo huimodum diuinationes, & iuocationes sunt necessario cum cultu dämonum.

**Nefas enim est, ut cum adverso-
bis scriptura diuina, a diabolo
instruamur.**

AD PRIMUM ergo dicendum

quod sicut Beda dicit, *Luc. 8*
non velut inficius Dominus in-
quirit, sed ut confessa peste, qua
tolerabat virtus curans gratios
emicaret. Aliud autem ei inquit
rere: aliquid a domine sponte
occurrente, quod quandoque licet
pp utilitatem aliorum, maxime
quando diuina virtute potest co-
pellari ad vera dicenda: et aliud da-
monem inuocare ad cognitione
occultorum acquirendam ab ipso.

AD SECUNDVM dicendum, q
sicut August. dicit * ad Simpli-
cianum, non est absurdum cre-
dere aliqua dispensatione per-
missum fuisse, ut non domi-
nante arte magica, vel potentia,

Hra sua & demone qui huc insinuat subiectum.

13 tua, & diamone, qui hinc intulit ad
spectu damonum. Humilio di auctem sub-
tus duisse affectat, & intentus a diamone,
nem spectat, si in subiecto nominis Damo-
ni praeditum est. Alio modo, potest in
homo separari ab operi enim facie etiam
dianu, hoc est, quod noli subiungere ar-
quam a sciente, vel potencie aliquam ad
mire requiri, ab ipso via reuerentia & ha-
bentia, & cultum materialiter spectant, quia non
sunt superstitiosi & culsi, quamvis non haben-
tiam proprieta excludat peccatum mentis
etiam materialiter spectant ad faciem de-
tum initia societatem formulari cum
cum homib; Dei & propriis. Contra-
cum hofte sine consumata, sine minima ratione
lae maleficiis rea, & cum tali hoffe, res
fideliter em, quam Deo debemus est, &
dolos autem tempore vbiique, & in omnibus
vbi lupra, dicti hanc amictum
adabo ad apofstolum Deo perierat, &
pendere grauita cum huius peccatorum, &
caelestis felicitatis, & patie specta conser-
angeli, aut sanctis apparitiones quoniam non
tum aeterna damnacionis, & inferni
cietas cum damonibus: & properata in
mata. Vnde pater, quod virata pars geni-
modo est: absolute tamen, & impinguata
superstitionis, & cultum damonum. Pro-
dubij concedatur, quod concordat utrum
cit, quod ista implacatum cultum damonum
realiter. Rationi autem in oppiduo dis-
crepantibus

quod ex distinctione pointa in illa Domini
sum dæmonum manifestum. Hoc ostendit
illos, qui hæc exercent materialiter tam
ferendo tam idem Decretalem illam ad
formulari, diffingendum est etiam de brevi
Ete ut sunt ea, quæ in reuerentia dæmonis
est in adorationib; oblationib; laudes
tria speciem spectant. Et hoc impunitum
et ex predictis, & inducunt omnes per
reicorum vel indirecte, ut sine ea, que possunt
scire, vel operari per dæmones, cum ad
perditionis dictum est in art. 1. qd. Specie
ti qd. tractantur. Hæc enim non impunitum
nian culm exhibent dæmoni, cum modis pec-
tum exhibent Deo imantes per gemitum
monem ad sua commoda. Non habet enim
pro quanto nō protestantr per hæc cum tam

halem veritatem, & huiusmodi, nisi consulant ipsum tamquam sciemem, aut potenter omnem: hoc enim manifeste saperet haec res, & per hac pater responsum ad confirmationem. Hac autem responde dicta theologicæ, quoniam non me impedit, an iuris invenio nisi, q. contra fortilegos cum iuria sacramentorum, &c.

A sed dispensatione occulta, q. Pythonissam, & Saulem latebat, se ostenderet spiritus iusti aspectib. regis, diuina cum sententia percussurus. Vel non vere spiritus Samuels à requie sua excitatus est, sed aliquod phantasma, & illatio imaginaria, diaboli machinationibus facta, quam scriptura Samulem appellat, sicut solent imagines rerum suarum nominibus appellari.

B Quod enim vere fuerit anima Samuelis, Ecclesi. 46. dicitur, ubi habetur hec verba de Samuel. Post hæc dicitur, & notum fecerit, & offendit inuenient vita suæ. Quod vero fuerit demon in forma Samuelis, in Decreto 30.5. c. Nec mirum, habetur ex Augu. de Concl. Sub iudice tristis genit in eff.

ARTICVLVS V.

Vtrum diuinatio, que fit per astra, sit illicita.

Super Questionis magistrorum. distinctionem gainsum.

C I Nitulo art. non tam pro ipso, q. prout sequentur, sed etiam articulis, quod minus dicunt, q. sicut significat. Diuinatio namq. An diuinatio sit illicita, & significat an inquit futurum talis est illicita. De diuinatione namq. si definiatur est, q. est illita.

fed an in tali materia, seu via, aut modo inquirendi notitia diuinorum sit diuinatio propria, difficultendum restat.

In art. eodem repeate primo, in quo formaliter consistit illita per coelestis inquisitio occulorum, scilicet in hoc, quod est vana, aut falsa: ita quod sola illa inquisitio occulorum per altra illiticia, q. est vana, aut falsa, & ne sit quaestio de vanitate vocabulo, in litera declaratur, q. non est vana, aut falsa, quando per eam quis praecognoscere, q. per ipsa celestia praecognoscere non possint. Formade ergo ad quod oportet rei sui inquisitionem, & consultationem altronum, est, si id quod q. auctor potest per celestia praecognoscere. Si enim potest praecognoscere, non inquisitio vana, aut falsa, non est illicita, non est superstitio, non est digna, vt demon se immisceat, non est prohibita. Et in primis est, quia naturalis scientia opiniones, & coniectures non sunt prohibitas, sed à Deo nobis in perfectionem intellectus administrulique datae. Si autem per celestia corpora cognoscere, inquisitio ipsa ex sua temeritate mereatur, vt demon se immisceat, & quandoque vera, quandoq. falsa, posse permittitur iste à Deo, dicat. Et nunc ve homini illi, qui ad hoc tendit: quoniam diuinatio est, superstitio est, permittit anima, vt ex antedictis patet: & huiusmodi inquisitio damnata est ab Ecclesia, & prohibita. Oportet autem, & in hoc formade diligenter distinguere modum cognoscendi, seu inherenter. Nam nullum refert, an aliquis ex celestibus velut scire per coniecturam, quid futurum sit, aut scire per coniecturam, quantum scilicet est ex tali inclinatione. Primo namque modo, i. per coniecturam inquire cognitionem futurorum contingentium ex celestibus, est vanum, & superstitiosum, diabolicum, ac damnatum ab Ecclesia. Et ratio est, quia futura contingencia non determinat causam à celo. Secundo autem modo, inquirere cognitionem inclinationum, sive hominum, sive aliarum corporum ad electiones nostras, q. natura facultatem non exce-

dunt, & alia casualia, sive fortuna, nō est malum, nec damnum. Et ratio est, quia huius inclinations sunt effectus corporum celestium, vt nūc manifestabitur. Conari autem cognoscendū effectus causalium naturalium per eas, non est malum. Proprieta author in litera conclusio dicit. Si quis vtrum ad cognoscendū per certitudinem figura opera hominis, &c. non

Liber cap. 1.
non longe à
princ. 1.

dixit ad cognoscendū, sed dixit ad cognoscendū per certitudinem, vt differunt ita, quia declaravimus, intelligentes.

T In codem art. 5. nota regulā vniuersalem de signis corporeis naturalib. f.

q. tribus modis contingunt. Primo, vt sint nō solum signa, sed causa significantes. Secundo, vt sint effectus significantes causam. Et tertio, vt sint effectus multi varius, & eiusdem causa.

Liber cap. 1.
non longe à
princ. 1.

Li. 4. ca. 3. in
princ. 1.

Et tunc vnum effectus est signum alterius effectus pp cōnexione saltem in causa, quia feliciter representat causam etiam alterius effectus. Exemplum primi, astra sunt in signa, vt scriptura dicit in principio Genesis. Exemplum secundi, in litera ponitur fons signum ignis. Exemplum tertii, iris, seu arcus signi serenitatis, quia est effectus causæ cōmunis fisi, & serenitati. At aliquid horum memori recursere, q. signa corporalia in natura dicuntur, si resolute appetit intelligere, & loqui. Et hæc bene no

ta propter imagines, anguria, somnia, &c.

D In eodem art. 5. circa exemptionem eorum, quæ sunt, & sunt per accidens à causalitate corporum celestium, qualia sunt causalia, & fortuita, nota duo simili. & quomodo se habet rei veritas iuxta communem philosophie doctrinam, & quantum, & ad quid valeat ratio literæ ad hac allata.

E Scito igitur, quod ea, quæ iunguntur per accidens, sive secundum locum, vt locus sepulcri, & locus thesauri, cum quis fodiendo sepulcrum inuenit ibi thesaum, sive secundum tempus, vt tempus tonitru, & tempus deambulationis animalium, putatio, bous cum bone deambulante, tonat, sive quomodo unq. alterius iungatur per accidens, possint dupliciter considerari. Primo, vt sic, hoc est, inquantum sunt entia per accidens, hoc est, quod consideretur hoc totum, locus sepulcri, & locus thesauri, & sic de aliis. Secundo, secundum ambas seorsim, puta, locus sepulchri & secundum se. Nec solum possint dupliciter considerari, sed etiam possint referri secundum rei veritatem ad diuerias causas, scilicet naturales, vel rationales. Et est tanta inter has relationes dilatatio, q. quomodo unq. considerata, etiam per accidens, si ad rationales causas referantur, possint habere causam per se. Immo omnia habent diuinam prouidentiam propter se causam: quoniam nihil ei comparatum est præter illius intentionem. Si autem referantur ad causas naturales, quales sunt omnia corpora, sic secundum suas partes possunt habere suas per se causas: ita quod hic sit locus thesauri, ab aliqua est causa: & similiter, quod hic sit locus sepulcri, ab aliqua causa est. Seu in naturalibus, quod bos deambulet hora tercia, aliquia haberent causam: sed hoc totum, quod tempus ambulationis, & tempus nocturni sit vnum, & idem, nullam habet vnam naturalem causam: quia hoc totum non est vnum, sed multa simpliciter. Omnis autem causa naturalis determinata est ad vnum, & ad hoc afferatur ratio literæ. Notanter autem dixi, vnam causam naturalem, quoniam